

નમસ્કાર ગાંધીનગર

રમેશ ૬૬૬૨

પમરાટ

વીતી છે આખી જિંદગી એવા ખયાલમાં; અલ્લાહ કરશે મારી મદદ આજકાલમાં.

વાચાળ મારી આંખ એના કામની હતી; જાણી લીધી બધીયે વિગત હાલચાલમાં.

ગત-વર્ષે તે કહેલું નજૂમિ એ યાદ છે? આ દુઃખનો દોર થાશે ખતમ આજ સાલમાં.

એ મારો વહેમ છે કે છે સરચાઈ સો ટકા; લાગે છે ખોટ જેવું આ દુનિયાના વ્હાલમાં.

અણધાર મિલાડી હોવા વિશે સાંભિતી છે એ; રાજા ગુમાવી બેઠો છું ધ્યાદાની ચાલમાં.

- ગુલામ અબ્દુલ "નાશાદ"

પાથેય

દુનિયાના વ્હાલમાં...

દરેક ઉંમરનો એક તકાદો હોય છે. આપણે એની આગળપાછળ જીવીએ છીએ. નાના હોઈએ ત્યારે આપણને યુવાન થવું ગમતું હોય છે. વડિલ જેવી અદાઓ કરવી ગમે છે. ઘરની ચર્ચાઓમાં પરાણે સામેલ થવાની તાલાવેલી થતી હોય છે. જવાબ મળે છે. "હજુ તું નાનો છે, તને ખબર ના પડે!" થોડાક મોટા થઈએ. એ રીતે સ્વીકૃતિ મળે એ પછી આપણને નાનપણ યાદ આવે છે. એ વખતનાં લાડ ધ્યાર ફરીથી કોઈ કરે એવી અભિપ્રાય થાય છે. જવાબ મળે છે. "હવે તું નાનો કીકલો નથી!" ઉંમરની આવી તરકીબોયંદી અને એમાંથી પ્રગટતી અવનવી છાયાઓ, શેડસુ ની મજા હોય છે. લુખીસુક્રી આપણી જિંદગીનો એ ધબકાર હોય છે! નાનાં નાનાં છળ કે વચ છુપાવવાની કળા અને એનો રોમાંચ પણ ગજબ હોય છે. આપણે જ્યારે યાલીસના હોઈએ છીએ ત્યારે આપણને કોઈ ઉંમર પૂછે તો આડંત્રીસ કહેવાની એક અનોખી મજા આવતી હોય છે. પિસ્તાલીસ પાર કર્યા પછી યાલીસ કહેવાનો આનંદ પણ એટલો જ મબલખ હોય છે... વય વહે છે એમ આપણો લગાવ પણ વધે છે વિતેલા દિવસો માટે. જિંદગી રિવાઈનિંગ મોડમાં જીવી શકાતી નથી અને આપણી એ તીવ્ર ઈચ્છા હોય છે કે સરી ગયેલી ક્ષણોનો સહવાસ ફરી મળી જાય!

થાક તનને લાગે એ ચાલે, મનને લાગે તો ઉપાધિ

તમે કેટલાય માણસોને એવું કહેતા સાંભળ્યા હશે કે આજ તો હું થાકી ગયો કે થાકી ગઈ. આ થાકી જવાનું એટલે ખરેખર શું એવો વિચાર તમને ક્યારેય આવ્યો છે? ના આવ્યો હોય તો કંઈ નહીં, હવે કરી જુઓ, અલબત્ત મારો આજનો લેખ આખો વાંચી લીધા બાદ થાકી ના જાઓ તો...

હકીકતે થાક લાગવાની ક્રિયા સીધી રીતે મન સાથે જોડાયેલી છે. તમે મનથી ખુશ રહીને કોઈ કામ કરતા હશો તો લાંબો સમય કામ કર્યા બાદ પણ તમને વધારે થાક નહીં અનુભવાય. જેમ કે તમને શોપિંગ કરવાનો ગાંડો શોખ છે. હું તમને મારું ક્રેડિટ કાર્ડ આપી કહું, જા રીમરન જા આજ મન ભરીને શોપિંગ કરી લે અને તમને કોઈ મેઘા-મોલમાં છૂટા મૂકી દેવાય તો? તમે સવારથી લઈને સાંજ સુધી ખરીદી કરતા, નવા નવા ડ્રેસ ટ્રાય કરતા કેટલા કલાકે થાકી જશો એ કહેવું મુશ્કેલ થઈ જાય. ડ્રેસ લઈ લીધા તો પછી વારો આવશે નેકઅપના સામાનનો, ઘર સજાવટની વસ્તુઓ, કિચનની માની મોટી જરૂરિયાત, છેલ્લે તમે તમારા પરિવારના બીજા લોકો માટેય શોપિંગ કરી લેશો પણ થાકશો નહીં, સાચું?

આતો વાત થઈ હરખની હવે ઘાટો કે કોઈ ભાઈએ ટીકરીના લગ્ન લીધા છે. ખમતીઘર પાર્ટી છે અને એકની એક લાડકવાયી ટીકરી છે ત્યારે બાપને લગ્નને લગતા કોઈ પણ કામ કરવાનો ઉમળકો ના આવે એવું બની શકે ખરું? ચોક્કસ બની શકે જો ટીકરીના લગ્નના હરખથી પણ વધારે દુ:ખ થાય એવો કોઈ પ્રસંગ બની જાય. જેમ કે કોઈ નજીકના સગાનું અવસાન થઈ જવું. રોજ સવારે કલાક ફરવા જવાનું જ એવો નિયમ ક્યારેય ના ચૂકનારને ચાલવા જવાનું અચાનક જ થકવી જાય એવું બની શકે જો એમની સાથે રોજ ચાલવા આવનાર મિત્ર હવે સાથ ના આપે...

તમાર મગજ સતત કામ કરતું હોય છે. એને બાપડાને ઘડીની નવરાશ નથી અને સૌથી મજાની વાત એ ક્યારેક થાકતું નથી. કંટાળતું નથી. જે થાકી જાય છે તે મન છે મગજ નહીં. આજ વાત ઠીક માટે પણ સાચી. તમે જનમ લો છો એ ઘડીથી લઈને મરણ સુધી એ એવું કાર્ય સતત કરતું જ રહે છે. ક્યારેક જો એમાં જરાય સ્પીડ ઘટે તો આપણે તરત કોસ્પિટાલ છુટા થઈ જઈએ છીએ, એટલે થાકવાની પ્રક્રિયામાં દિલનો કોઈ હાથ નથી. વિજ્ઞાનની એક નોંધ તો એવું કહે છે કે તમે જેટલો વધારે શારીરિક શ્રમ કરો એટલા પ્રમાણમાં મગજમાંથી કેટલાક એવા હોર્મોન ઝટે છે જે તમને આનંદ આપે છે! તમને વધારે ખુશ રાખે છે. આ વિદ્યાન મુજબ નિયમિત જીવનમાં જનારી કે આખો દિવસ મજૂરી કરનાર વ્યક્તિ આપણા સૌ કરતા વધારે ખુશ રહેતી હોવી ખોઈએ. આ વિદ્યાન કેટલું સાચું છે એ આપણે સૌ જાણીએ છીએ.

આપણને વાગે અને દર્દ થાય એ વેદના, બીજાને વાગે અને આપણને દર્દ થાય એ સંવેદના

દુઃખની ઉડાડે ઘૂળ તે શયતાન હોય છે. સુખનું વહાવે ઝરણું તે ભગવાન હોય છે બનેલો મેળ સાધી જે નિપજાવે જિંદગી, મારું માનવું છે કે તે ઇન્સાન હોય છે.

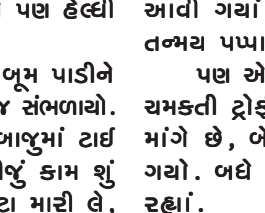
અકલ્પનીય જીવન વૈભવ હોવા છતાં ચિંતા...હતાશા...અને તાણગ્રસ્ત જ હોય છે, એનું સમર્થન કરતી અઢળક ઘટનાઓ રોજબરોજ જોવા - સાંભળવા મળે છે. અહીં એક ઘટના - પ્રસંગ યાદ આવે છે. "સ્વતંત્ર ભારતના પ્રથમ રાષ્ટ્રપતિ મહામહિમ રાજેન્દ્રબાબુ એ રાજભવનમાં બિરાજ્યા અને એમણે રાષ્ટ્રપતિ ભવનમાં સ્વામી શરણાનંદજીના અધ્યક્ષ સ્થાને સો - બસો માણસોનો મેળાવડો યોજ્યો હતો. રાજેન્દ્રબાબુએ સ્વામીજી સમક્ષ પ્રસ્તાવ મુક્યો કે, 'સ્વામીજી, અમે આપની પાસે માર્ગદર્શન ઈચ્છીએ છીએ કે આપણી સામે રસ્તો છે, એ રસ્તે ચાલીએ તો સામે મંજિલ પણ છે અને આપણા પગમાં તાકાત પણ છે, છતાં આપણે યાત્રા કેમ નથી કરી શકતા?' સ્વામી શરણાનંદજીએ કહ્યું, 'રાજેન્દ્રબાબુ, રસ્તો છે, પગમાં તાકાત છે, લક્ષ્ય પણ છે છતાં તમે કહો છો કે યાત્રા કેમ નથી કરી શકતા? એ માટે સંવેદનાનો અભાવ જ એક માત્ર કારણ છે."

સંવેદના ઓછી થવા માટે...! કહેવાતા " સગાં વ્હાલાં " એય પર્યાય બદલાયા...". સગાં - વ્હાલાં નથી ને વ્હાલાં - સગાં હોય છે ખરું??? ખેર, સંવેદના માનવ જીવનનું રસાયણ છે. માનવજીવન તો અન્યોન્યના સથવારે ને સહયોગે જીવવાનું હોય છે. સૌ સામાજિક તાણવાણાથી ગૂંથાયેલા છીએ ને! સંવેદનશીલ હશે તો જીવનવ્યવહાર નબશે. સંવેદનબધિર લોકો ધમંડી, દુરાગ્રહી ને અસહિષ્ણુ હોય. એ તો નિજ સ્વાર્થ માટે માનવ મટી રાક્ષસ બની જતા હોય છે. એટલે જ આપણા અર્પદેશ ઋષિમુનિઓએ માનવના ઉત્ક્રાંત માટે દયા, પ્રેમ, કરુણા, નિરપેક્ષ - નિસ્વાર્થ ભાવ સંબંધ કેળવવાની હિમાયત કરે છે. માણસે સ્વયંશિસ્તવાળા વિવેકી સજ્જન બનવાનું છે. પૂ. દાદાજીએ પોતાના કૃતિશીલોને " આત્મગૌરવ પરસ્મમાન " ની દીક્ષા આપી કર્મઠ બનાવ્યા છે. આ વૃત્તિ વ્યાપક બને તો ' વસુધૈવ કુટુંબકમ ' ભાવના સિદ્ધ થાય. જીવનના ઉધ્વીકરણ માટે જ્ઞાન - કર્મ અને ભક્તિની બેઠક જરૂરી છે. પગ માનવજાત રસ્તો ભટકી ચુકી છે. સંવેદનહીનતા એ માણસાઈનો દુષ્કાળ સર્જ્યો છે. પરિવારમાંયે બાંધછોડની ભાવના ખલાસ થઈ. સમાજ એટલે સહકાર, સહાય, ,

સહદયતા, ભાઈચારો, આત્મીયતા...પણ આતું કેટલે અંશે જોવા મળે...? વ્યાપક બનતા જઘન્ય અપરાધો, આતંકી કૃત્યો સંવેદન શૂન્યતાનું પરિણામ છે. એટલે જ ઋષિ મુનિઓ, સમાજશાસ્ત્રીઓ, વિચારકો, સંતો, ભગવંતો, માનસશાસ્ત્રીઓ માનવ અને માનવતાના રક્ષણ માટે સદ્ગુણી જીવનમૂલ્યોની કેળવણી તેમજ સદ્ વાંચનની હિમાયત કરે છે. મહાત્માજીએ હૃદયની કેળવણી ની વાત કરેલી... માનવનું ભાવજીવન પુષ્ટ થવું જોઈએ. સંવેદના થકી જ માનવ્ય નિખરે છે, નહીં તો માણસ જડ - પથ્થર બની જાય...!! પરમપિતાએ શું નથી આપ્યું?? કવિશ્રી ઉમાશંકર જોશી ના શબ્દોમાં કહીએ તો... "જણ વાનાં મુજને મળ્યાં, હેવું, મસ્તક, હાથ, જા, ચોથું નથી જોઈતું, બહું દર્દી દીધું દીનાનાથ."

સ-રસ મમતા ભુચ

નખરાણી જિંદગી નિયતી કાપડીયા